

Evaluation of spatial distribution of social capital in urban neighborhoods the Case study of Bushehr city

Valiollah Nazari ¹✉, Gholamreza Amininejad ², Mohammad Gholami ³, Masoumeh Monfared ⁴

1. Department of Geography Education, Farhangian University, Tehran, Iran

Email: v.nazari@cfu.ac.ir

2 (Corresponding Author) Department of Agricultural Education and Promotion Organization of Bushehr Province, Bushehr, Iran

Email: gh.amininejad@pnu.ac.ir

3. Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran

Email: gholami556@pnu.ac.ir

4. Department of Geography, Payam Noor University, Tehran, Iran

Email: Ghale.shohada826@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

9 May 2023

Received in revised form:

30 June 2023

Accepted:

3 July 2023

Keywords:

Social capital,
Responsibility
participation,
spatial distribution,
Bushehr port.

ABSTRACT

In today's complex world, where people have become distant from each other and human interactions in social areas have also decreased, the factor of social communication, especially in cities, can be called capital, and the high capacity of this capital can be used in social environments. In addition to human, financial, and economic capital, there are other capitals in cities called social capital. This concept of capital looks at the interactions and communications between the members of a network as a valuable resource that leads to the realization of the collective and individual goals of the members by creating norms and mutual trust. With this theme, the aim of this research is to evaluate the spatial distribution of social capital in the urban areas of Bushehr city. The present research method is descriptive-survey type. The tool used to collect data is a questionnaire. The statistical population of this research is all the citizens of Bushehr city. The statistical sample of the research is based on the famous Cochran formula; 384 people were obtained, but in order to obtain more detailed information, 403 questionnaires were collected. The results of the research questions indicate that there is no significant difference between social trust, social security, and social normativity in urban neighborhoods. There is a significant difference in social participation, social cohesion, network and local institutions, social responsibility, social satisfaction, and social interaction in urban areas. The innovative aspect of the research is the evaluation of components of social capital in Bushehr neighborhoods.

Cite this article: Nazari, V., Amininejad, Gh., Gholami, M., & Monfared, M. (2024). Evaluation of spatial distribution of social capital in urban neighborhoods the Case study of Bushehr city. *Human Geography Research Quarterly*, 56 (2), 177-190.

<http://doi.org/10.22059/JHGR.2023.358994.1008598>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

In line with city and population studies as well as population planning of people in cities, which has a long history, the city has been the main focus of human gathering, and for years, it has taken first place among human settlements in attracting the population, which has been able to make many changes. In order to create according to the attraction of the population in the cities, these developments can manifest themselves in the form of physical, social, economic, and managerial developments. These developments lead the city towards the current conditions and give the city a different identity from the settlements. Based on this, social issues in the city are first in the ranking of urban studies because this is the main way of shaping all issues. In this regard, if the urban management group pays special attention to social relations from the beginning of planning in the city, maybe in the future, they will see fewer challenges, especially in urban worn-out textures. It will lead the city to social prosperity and the level of social participation, which will greatly expand among the localities so that the city can be considered a logical, healthy, and effective focal point by maintaining social identity for residents. With this assumption, social studies in line with successful urban management are essential and successful results of urban planning at the local level. It tries to show the strengthening of relations in the city from a social point of view and guide the city management towards sustainable urban control. However, the urban management complex may face different challenges in this regard because urban neighborhoods are one of the micro and concrete centers for forming cultural identities and social affiliations and strengthening neighborhood values and norms in the form of a sense of social belonging and neighborhood relations. Therefore, in the structure of urban neighborhoods, the role of social capital is as a set of norms, informal values, customary laws, and moral obligations that interact with each other and are always discussed and examined by researchers in urban studies and cause identification of

people in groups, and facilitate social relations in cities. Based on this, due to the population density and various ethnic migrations in the neighborhoods of Bushehr, it has become essential that the level of trust of the residents of that area is less towards each other, and this issue has caused major concerns. In this regard, the present research has been scrutinized to evaluate social capital. It has shown that social capital directly affects the institutionalization of urban management and development. With this assumption, the present research has been aimed at answering whether the spatial distribution of social capital in different neighborhoods of Bushehr is distributed similarly or not..

Methodology

Since the purpose and application will be different depending on the type of research subject, the present research is practical in terms of purpose and descriptive survey in terms of method. Since articles, books, and other written sources were used in the present research and researchers were present at the research site and collected their data in this field, this research was of library and field type. The research's statistical population includes all Bushehr citizens, whose number is unlimited. The statistical sample was based on the well-known Cochran formula; 384 people were obtained. In order to obtain better information, the researcher collected 403 questionnaires.

Results and discussion

In the current research, which is a social issue, according to the statistical analysis, different results have been created; therefore, in order to obtain the scientific results of the research, Cronbach's alpha has been used first to check the reliability of the research variables, and then to check the dimensions of social capital in Kruskal-Wallis test has been exerted in different areas of Bushehr city. Also, data analysis has shown that the significance of topics such as social trust in this test (0.223), social participation (0.001), social cohesion (0.029), local institutions (0.046), social security (0.367), responsibility (0.048), normative orientation (0.418), satisfaction

(0.032) and social interaction (0.041). In the continuation of the research findings, the results of the investigations have shown no significant difference in terms of social trust, social security, or normativity in different areas of Bushehr. However, there is a significant difference in terms of social participation, social cohesion, local institutions, social responsibility, satisfaction, and social interaction. Moreover, finally, according to the results of the research, it has been suggested to city officials that one of the components that city managers in Bushehr can trust more is the discussion of trust in local social institutions such as Basij, the mosque's board of trustees, etc. City managers can think about planning and strengthening their multiples among the urban neighborhoods of Bushehr.

Conclusion

City managers in Bushehr should strengthen the activities of mosques and mobilize neighborhoods in their agenda to increase people's trust in these groups, make citizens able to go to mosques with peace of mind and use the presence of elders in order to solve problems. In this regard, one of the strategies that Bushehr

city managers and officials can effectively demonstrate is how to establish positive and constructive communication between citizens, the Islamic Council, and the neighborhood council. In such a way, people believe they can refer to their neighborhood council to resolve neighborhood issues with peace of mind..

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در شهرهای ساحلی

مطالعه موردی: بندر بوشهر

ولی اله نظری^۱ ✉، غلامرضا امینی نژاد^۲، محمد غلامی^۳، معصومه منفرد^۴

- ۱- نویسنده مسئول، گروه آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: v.nazari@cfu.ac.ir
۲- گروه تحقیقات سازمان آموزش و ترویج کشاورزی استان بوشهر، بوشهر، ایران. رایانامه: gh.amininejad@pnu.ac.ir
۳- گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: gholami556@pnu.ac.ir
۴- گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: ghale.shohada826@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۲/۱۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۴/۰۹

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۴/۱۲

واژگان کلیدی:

سرمایه اجتماعی،
مسئولیت‌پذیری،
مشارکت،
توزیع فضایی،
بندر بوشهر.

در دنیای پیچیده کنونی که انسان‌ها بشدن از هم دور شده و تعاملات بشری در حوزه‌های اجتماعی هم کاهش یافته است عامل ارتباطات اجتماعی را علی‌الخصوص در شهرها می‌توان یک سرمایه نامید و از ظرفیت بالای این سرمایه در محیط‌های اجتماعی استفاده کرد از این‌رو، علاوه بر سرمایه انسانی، مالی و اقتصادی، سرمایه دیگری نیز در شهرهای وجود دارند که سرمایه اجتماعی نامیده می‌شود. این مفهوم از سرمایه به تعاملات و ارتباطات بین اعضای یک شبکه به‌عنوان منبعی ارزشمند می‌نگرد که با ایجاد هنجارها و اعتماد متقابل منجر به تحقق اهداف جمعی و فردی اعضا می‌شود. با این مضمون در این پژوهش هدف ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در محلات شهری شهر بوشهر است. و روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی- پیمایشی می‌باشد. ابزار مورد استفاده برای جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه است. جامعه آماری این تحقیق کلیه شهروندان شهر بوشهر می‌باشد. نمونه آماری تحقیق بر اساس فرمول معروف کوکران، تعداد ۳۸۴ نفر به‌دست آمده است، اما به‌منظور کسب اطلاعات دقیق‌تر، ۴۰۳ پرسشنامه جمع‌آوری شده است. نتایج پرسش‌های پژوهش حاکی از آن است که بین اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی و هنجارگرایی اجتماعی در محله‌های شهری تفاوت معناداری وجود ندارد. تفاوت معناداری در مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، شبکه و نهادهای محلی، مسئولیت اجتماعی، رضایت اجتماعی و تعامل اجتماعی در محلات شهری وجود دارد. نوآوری: جنبه نوآورانه پژوهش، ارزیابی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در محلات شهر بوشهر است.

استناد: نظری، ولی اله؛ امینی نژاد، غلامرضا؛ غلامی، محمد و منفرد، معصومه. (۱۴۰۳). ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در شهرهای ساحلی مطالعه موردی: بندر بوشهر. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۶ (۲)، ۱۹۰-۱۷۷.

<http://doi.org/10.22059/JHGR.2023.358994.1008598>

مقدمه

شهرها به‌عنوان تراکم‌ترین و بزرگ‌ترین سکونتگاه‌های بشری، شامل طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های بشری است که پس از انقلاب صنعتی در محیط فیزیکی و به‌تبع آن در ساختار اجتماعی تحت تغییرات بی‌سابقه‌ای قرار گرفته است (Beumer, 2010: 1). نتیجه این تغییرات، همان‌طور که مطالعات جامعه‌شناسانی مانند فردیناند تونیس و گورک زیمل نشان می‌دهد، کاهش مشارکت، انسجام و همبستگی اجتماعی، در ساختارهای اجتماعی به‌وضوح دیده می‌شود. از نظر تونس، اعتماد، انسجام و همکاری بین افراد و گروه‌های همسایگان و دوستان در جوامع سنتی به‌تدریج در روند کار پیچیده‌تر می‌شود و در طولانی‌مدت به‌تدریج ضعیف می‌شود است (Giddens, 2009: 8). ایجاد سرمایه اجتماعی می‌تواند به بهبود این چالش‌های اجتماعی کمک کند. وقتی نوبت به موانع توسعه جامعه می‌رسد، کمبود سرمایه فیزیکی غالباً به‌عنوان چالش اصلی عنوان می‌شود. در عین حال، نیاز به سرمایه اجتماعی در شرایط رکود و تورم که مستلزم اعتمادسازی است، بیش از هر سرمایه دیگری احساس می‌شود و می‌تواند بسیاری از معماهای اجتماعی حل‌نشده را از جنبش‌های توسعه جامعه حذف کند (صیدایی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۹۰).

امروزه سرمایه اجتماعی در سازمان‌ها و جوامع بسیار مهم‌تر از سرمایه فیزیکی و انسانی است و شبکه‌های روابط جمعی و گروهی بین انسان‌ها و سازمان‌ها منسجم است. در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها کارایی خود را از دست می‌دهند و در پیگیری مسیرهای توسعه فرهنگی و اقتصادی بدون سرمایه اجتماعی ناهموار و دشوار می‌شوند. وجود سرمایه اجتماعی رمز تأسیس جامعه و زندگی مدنی است و کمبود سرمایه اجتماعی مانع اصلی استقرار آن است. جوامع با این نوع سرمایه بستر مناسبی را برای شکل‌گیری جامعه مدنی توانمند، پاسخگو و کارآمدی را هم می‌کنند و نهادهای مدنی دموکراتیک در چنین فضایی رشد می‌کنند. اثبات سرمایه اجتماعی از اقتدارگرایی و تفکر استبدادی، فرصت‌طلبی، بی‌اعتمادی، بدبینی جلوگیری می‌کند (حاجی پور، ۱۳۸۵: ۴۳-۴۴). سرمایه اجتماعی در فضای بین افراد و ساختار اجتماعی قرار دارد. با تأکید بر توانمندسازی جوامع، سرمایه اجتماعی معیار اصلی ارزیابی تغییرات در محله است. جامعه امروز از نظر ترکیب، شرایط مختلف زندگی، پیچیدگی و پویایی ارزش‌های اجتماعی تغییراتی را تجربه کرده است. سبک زندگی جوامع شهری با توجه به زمینه‌ها و مناطق شهری یا روستایی متفاوت است. جوامع مختلف با خصوصیات اقتصادی - اجتماعی متفاوت در مکان‌های مختلف ممکن است بر پیامدهای سرمایه اجتماعی در مناطق شهری تأثیر بگذارند. زندگی در مناطق شهری با چالش‌های زیادی روبرو بود. کار زیاد و زندگی روزمره، بسیاری از ساکنان شهر اهمیت زندگی مشترک را فراموش کرده‌اند. زندگی همسایگی به‌ویژه در توسعه جامعه برای اطمینان از رابطه خوب بین ساکنان، جوامع قوی‌تر و کیفیت زندگی بهتر بسیار ضروری است. در سطح همسایگی، سرمایه اجتماعی شامل منابعی در جوامع و محله‌ها است که از طریق سطح بالایی از اعتماد، تعامل، هنجارهای مشترک رفتار، تعهدات مشترک، شبکه‌های رسمی و غیررسمی و کانال‌های مؤثر اطلاعات ایجاد می‌شود. این سرمایه ممکن است توسط افراد و گروه‌ها برای تسهیل خدمات اجتماعی استفاده شود (Key, 2005: 162). محله‌های شهری یکی از مراکز خرد و ملموس برای شکل‌گیری هویت‌های فرهنگی و وابستگی‌های اجتماعی است. ارزش‌ها و هنجارهای همسایگی، غالباً احساس تعلق اجتماعی را در قالب روابط مقابله‌ای تقویت می‌کنند، بر این اساس، در ساختار محله‌های شهری، نقش سرمایه اجتماعی به‌عنوان مجموعه‌ای از هنجارها، ارزش‌های غیررسمی، قوانین عرفی و تعهدات اخلاقی است که با یکدیگر تعامل دارند. افراد در گروه‌ها شکل می‌گیرند و روابط اجتماعی را تسهیل می‌کنند (رفیعی، ۱۳۸۸: ۱۵). در محلات بوشهر، نیز به دلیل تراکم جمعیتی و مهاجرت‌های قومی مختلف در سطح محلات شهری موجب شده که سطح اعتماد ساکنان آن منطقه نسبت به

یکدیگر کمتر مشاهده شود، انجام این تحقیق تا حدودی می‌تواند در رفع این مشکل مفید باشد. به گفته محققان، بررسی سرمایه اجتماعی در نهادهای مدیریتی و توسعه شهری، مشکل اصلی وجود ابهامات زیادی در تعریف آن است که یکی از مهم‌ترین آن‌ها کاربرد مفهوم سرمایه اجتماعی و انسانی به‌جای یکدیگر است. سازمان همکاری اقتصادی و توسعه تمایز مشخصی را بین این دو مورد ایجاد کرده است، سرمایه انسانی متشکل از افراد است و روابط بین آن‌ها را مطالعه می‌کند، درحالی‌که تنظیمات و نهادهای نهادی، سیاسی و قانونی که فعالیت‌های انسانی را تسهیل می‌کنند از سرمایه‌های اجتماعی هستند. از این‌رو، سرمایه اجتماعی می‌تواند به‌عنوان آخرین چاره برای درک مشکلات اجتماعی، اقتصادی جوامع و برای جبران کمبود انواع دیگر سرمایه مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به مباحثی که مطرح گردید (نیک پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲) به بررسی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی پرداختند. شاخص‌های مطرح شده شامل (اعتماد و امنیت اجتماعی، همبستگی، مسئولیت‌پذیری و تعامل اجتماعی، هنجارگرایی، مشارکت و رضایتمندی اجتماعی) است. در پژوهش دیگر (عینالی و رومیانی، ۱۳۹۲: ۵) به مطالعه توزیع فضایی سرمایه اجتماعی پرداختند. مؤلفه‌های مطرح شده عبارت‌اند از (اعتماد، مشارکت، انسجام اجتماعی و شبکه‌ها و نهادهای محلی) است. حال با توجه به اهمیت موضوع و مطالب فوق، محقق به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در محله‌های مختلف شهر بوشهر به‌صورت یکسان پراکنده شده است؟

در بخش پیشینه تجربی پژوهش، به بررسی برخی از مطالعات منتشر شده در راستای سرمایه اجتماعی پرداخته می‌شود. (یزدان پناه شاه‌آبادی و سجاد زاده، ۱۳۹۷: ۴) در مقاله‌ای با نام «تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری؛ رویکردی اجتماعی در برنامه‌ریزی محلات تاریخی؛ نمونه موردی بافت تاریخی شهر تهران» به اثرات سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری پرداخته‌اند و به این نتیجه دست‌یافته‌اند که، شاخص‌هایی چون اعتماد، مشارکت شهروندی، پیوندهای همسایگی و شبکه‌های اجتماعی بر کیفیت زندگی شهری تأثیر دارد و در ارتقای سرمایه اجتماعی نقش اساسی دارند. همچنین نتایج بررسی تحقیق محققان حاضر نشان داده است که، توجه به ابعاد غیرملموسی سرمایه اجتماعی در شهرها نقش اساسی در کیفیت زندگی شهری را به همراه دارد. و ارتقای کالبدی مناطق شهری می‌تواند در کنار خود منجر به تقویت سرمایه اجتماعی شهری مبدل گردد. و زمینه‌های رشد و تعالی در محلات شهری را موجب شود.

(نیک پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۲) در پژوهشی پیرامون «ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در محله‌های شهری (مورد مطالعه: شهر بابلسر)» بررسی کردند. مؤلفه‌های مهم مطرح شده در این پژوهش شامل (امنیت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، اعتماد اجتماعی، هنجارگرایی، مشارکت اجتماعی، تعامل اجتماعی و رضایتمندی) است. یافته نشان از آن دارد که بین محلات شهر بابلسر به لحاظ مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی تفاوت وجود دارد. و هرچه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در شهر بابلسر ارتقا یابند روند همبستگی اجتماعی و همچنین تعامل شهروندان هم بشدت تقویت خواهد شد. (عینالی و رومیانی، ۱۳۹۲: ۷) در تحقیقی به نام «ارزیابی توزیع سرمایه اجتماعی در محلات شهری مطالعه موردی: شهر زنجان» پرداخته‌اند که یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین شاخص مورد نظر رابطه مثبت و معناداری وجود داشته به‌جز شاخص اعتماد اجتماعی که معنادار بودن آن در حد ضعیف ارزیابی شده است و از طرف دیگر، نتیجه حاصله از تحلیل مدل ویکور نشان می‌دهد که منطقه ۱ و ۲ شهر زنجان رتبه نخست و دوم را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین نتایج تحقیق نشان داده است که در بین ابعاد چهارگانه مورد بررسی قرار گرفته، همبستگی معناداری وجود دارد و با افزایش مقادیر هر یک از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، سایر مؤلفه‌ها هم رشد کرده و تقویت خواهند شد.

(Liebenbaum et al, 2021: 11) در تحقیقی با عنوان «تأثیر سلامت روان بر سرمایه اجتماعی: تحلیل متغیر ابزاری»

به ارتباط سلامت روانی افراد و سرمایه اجتماعی شهری در شهرها توجه کردند. که با توجه به رابطه متقابل، از یک روش متغیر ابزاری با سابقه خانوادگی مشکلات روانی به عنوان ابزار استفاده شد و اشکال سرمایه اجتماعی - احساس تعلق و حمایت اجتماعی محل کار بررسی شد و عمدتاً معیارهای سرمایه اجتماعی تأمین شده توسط اعضای غیر خانواده در جامعه و محل کار نشان داده شد که ارتباط گسترده و قابل توجهی بین اقدامات بهداشت روان و سرمایه اجتماعی در میان افراد قابل تأیید شد (affandi et al, 2018:1). در تحقیقی با نام «ایجاد شهر پایدار با افزایش سرمایه اجتماعی» به بررسی ایجاد شهر پایدار و ارتباط آن افزایش سرمایه اجتماعی در شهرها پرداختند. پژوهشگران در این تحقیق از دو دهه گذشته بحث سرمایه اجتماعی را مورد کاوش همه‌جانبه قرار دادند. آن‌ها همچنین از منظرهای مختلف از جمله جامعه‌شناسی، آموزش، مشارکت سیاسی، تقویت ارزش‌های دموکراتیک و توانمندسازی اقتصادی جامعه تحلیل را کردند؛ اما مطالعه مرتبط با اجرای آن که به‌طور مستقیم به نفع جامعه باشد، مورد نیاز بود. همچنین این مطالعه به بررسی چگونگی ایجاد یک شهر پایدار با افزایش سرمایه اجتماعی از هر دو تحلیل کلان و خرد پرداخت. و این مطالعه به درک جدیدی در ایجاد یک شهر پایدار کمک کرد، در این تحقیق نه تنها در مورد محیط‌زیست و جنبه‌های فیزیکی، بلکه در مورد تضمین اقتصادی سیاسی، ارزش‌های دموکراتیک و رفاه اجتماعی هم بحث شد.

مبانی نظری

امروزه علاوه بر سرمایه انسانی، مالی و اقتصادی، سرمایه دیگری نیز سرمایه اجتماعی نامیده می‌شود. این مفهوم از سرمایه به تعاملات و ارتباطات بین اعضای یک شبکه به عنوان منبعی ارزشمند می‌نگرد که با ایجاد هنجارها و اعتماد متقابل، به تحقق اهداف جمعی و فردی اعضا می‌انجامد. سرمایه اجتماعی بستر مناسبی برای بهره‌وری سرمایه انسانی و راهی برای دستیابی به موفقیت جوامع است. این مفهوم در بیشتر رشته‌های علوم اجتماعی رایج است (استاد رحیمی و زالی، ۱۳۹۲: ۲۱۰). رابرت پاتنام، مفهوم سرمایه اجتماعی را وارد مطالعات سیاسی کرد. عمده مطالعات پاتنام در زمینه بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی، جامعه مدنی و توسعه اقتصادی بوده است. سرمایه اجتماعی با تعریف پاتنام «شبکه‌ها، هنجارها و اعتمادی» است که مشارکت‌کنندگان را قادر می‌سازد تا به‌طور موازی با همدیگر، کنش داشته باشند و اهداف مشترکشان را پیگیری کنند. سرمایه اجتماعی نیز مجموعه‌ای از جنبه‌ها را در ساختار اجتماعی پیکربندی می‌کند. رفتارهای خاصی را در معامله‌گران در ساختار ترویج می‌کند. ریشه چنین رفتارهایی ساختار اجتماعی در پارادایم رفتار عقلانی است. سرمایه اجتماعی نیز به عنوان عاملی تلقی می‌شود که تعدیل‌ها و همکاری‌ها را به نفع متقابل اعضای جامعه به عنوان منبعی جمعی برای غلبه بر «معضل اقدام جمع‌آوری» ارتقا می‌دهد. مهم‌تر از همه، از این منظر که سرمایه اجتماعی اعتماد و ارزش‌های اجتماعی را در جامعه یا در مقیاسی گسترده‌تر گسترش می‌دهد، منبعی نظری از اقتصاد اشتراکی است که شامل جهت‌گیری به سوی یک هدف مشترک است. اعضای دارای اعتماد اجتماعی از دانش به گونه‌ای استفاده می‌کنند که برای یکدیگر مفید باشد. تبادل دانش و به اشتراک‌گذاری اطلاعات به عنوان عملی برای دستیابی به اهداف مشترک شرکت تلقی می‌شود. با حفظ یک رابطه و شبکه پایدار از طریق افراد یا یک سازمان، سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از مهم‌ترین مبداهای ایجاد مجموعه اطلاعات و پایگاه دانش ارزیابی می‌شود (Kang & Kue, 2018). سرمایه اجتماعی مانند شکل‌های دیگر سرمایه، مولد است و دستیابی به هدف‌های معینی را امکان‌پذیر می‌سازد که دریافتنی نخواهد بود. سرمایه اجتماعی، مانند سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی، کاملاً تعویض‌پذیر نیست، اما نسبت به فعالیت‌های ویژه تعویض‌پذیر است. این سرمایه، مجموعه هنجارهای موجود در سیستم‌های اجتماعی است که موجب ارتقای سطح همکاری اعضای آن جامعه می‌شود و سطح هزینه تبادل‌ها و ارتباط‌ها را کاهش می‌دهد. در کل،

سرمایه اجتماعی شامل منابعی است که در دسترس هستند؛ نظیر اطلاعات، اندیشه‌ها، راهنمایی‌ها، فرصت‌های کسب‌وکار، سرمایه‌های مالی، قدرت و نفوذ، پشتیبانی احساسی، خیرخواهی، اعتماد و همکاری. وجود سرمایه اجتماعی کلید استقرار جامعه مدنی و حیات شهروندی است و فقدان سرمایه اجتماعی مانع اساسی بر تأسیس و استقرار آن است. جوامع دارای این نوع سرمایه بستر مناسبی برای شکل‌گیری جامعه مدنی توانمند، پاسخگو و کارآمد فراهم می‌سازند. اما در مقابل، تهی شدن یک جامعه از سرمایه اجتماعی به ناکارآمدی بسیاری از سیاست‌ها و طرح‌های پیشنهادی در حوزه برنامه‌ریزی منجر می‌شود. سرمایه اجتماعی در هر جامعه‌ای تابعی از موجودی فضیلت‌های اخلاقی آن جامعه است و با همه سطوح کلان (دولت و نهادهای حکومتی)، میانه (حکومت‌های محلی، سازمان‌ها و نهادهای مدنی)، و خرد (رفتار فردی) ارتباط دارد (حاجی پور، ۱۳۸۵: ۱۳).

(عینالی و رومیانی، ۱۳۹۲: ۳) مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی را شامل (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و شبکه‌ها و نهادهای محلی) می‌دانند. (نیک پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۴) مؤلفه‌هایی در زمینه سرمایه اجتماعی را شامل (امنیت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، هنجارگرایی اجتماعی، تعامل اجتماعی و رضایت اجتماعی) می‌داند.

اعتماد اجتماعی: اعتماد اولین بخش سرمایه اجتماعی است که به نوع رابطه بین افراد می‌پردازد. اعتماد ارتباط تنگاتنگی با ارتباطات تعمیم‌یافته دارد و به‌طور کلی شاخص بسیار خوبی از پیوندهای مثبت و متقابل است. مشارکت اجتماعی: مشارکت اجتماعی شامل انواع اقدامات فردی و گروهی برای مداخله در تعیین سرنوشت خود و جامعه و تأثیرگذاری بر فرآیندهای تصمیم‌گیری در مورد امور عمومی است. انسجام اجتماعی: انسجام اجتماعی در حوزه خاصی از تعامل شکل می‌گیرد و معنا می‌یابد. دورکیم احساسی را که در میدان تعاملی پدید می‌آید عاطفه جمعی می‌نامد. به عقیده دورکیم، عواطف عمیق جمعی اغلب از طریق تشریفات جمعی پدید می‌آیند، بنابراین انسجام اجتماعی را افزایش و تحکیم می‌بخشند (بایستی، ۱۳۹۹: ۸۰-۷۹). تعاملات اجتماعی: پیوند اجتماعی به پیوندهای عینی بین افراد و روابط آن‌ها با یکدیگر اشاره دارد. این پیوند دارای دو بخش است: الف) پیوند عینی بین افراد: نوعی ساختار شبکه عینی که باید بین افراد ارتباط برقرار کند. این بخش بیانگر ارتباط افراد در فضای اجتماعی با یکدیگر است؛ اما باید دانست که این نوع ارتباط بین افراد به‌عنوان سرمایه اجتماعی با عضویت در یک گروه یا اجتماع، اولاً از سرمایه اجتماعی و ثانیاً از مشارکت اجتماعی جدا می‌شود. عضویت در هیچ گروه اجتماعی لزوماً مستلزم تشابه نیست. ب) پیوندهای ذهنی: پیوندهای بین افراد باید ماهیتی متقابل و دارای عواطف مثبت باشد (بایستی، ۱۳۹۹: ۸۰-۷۹). هنجار اجتماعی: هنجار یک قاعده رفتاری است که توسط اکثریت افراد جامعه رعایت می‌شود - در عمل از طریق رعایت آن تصویب می‌شود. هنجارها از نظر اقتصادی مهم هستند زیرا معمولاً قوانین رفتار مشترک را برای هر دو طرف یک مبادله اقتصادی نشان می‌دهند. این تعریف دامنه وسیعی دارد که می‌تواند قاعده‌ای باشد که توسط قانون یک عرف حمایت می‌شود و فرهنگ خاص یک ملت را شامل شود (رنانی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۳۶).

در حوزه سرمایه اجتماعی، شبکه‌ها می‌بایست مشخص گردند. پاتنام بین شبکه‌های غیررسمی و رسمی (آنچه او تعهد مدنی می‌نامد) تمایز قائل شد. پیوندهای غیررسمی شامل پیوندهایی است که بین خانواده، اقوام، دوستان و همسایگان وجود دارد، درحالی‌که پیوندهای رسمی شامل پیوندهایی است که در جوامع داوطلبانه وجود دارد. شبکه‌های غیررسمی به دودسته شبکه‌های درون خانواده و شبکه‌های خارج از خانواده تقسیم می‌شوند. اجتماعات غیررسمی خارج از خانواده و خویشاوندی شامل روابط دوستانه و صمیمی و همچنین ارتباطات بین همسایگان است (پیراوری، ۱۳۸۸: ۱۱۵)

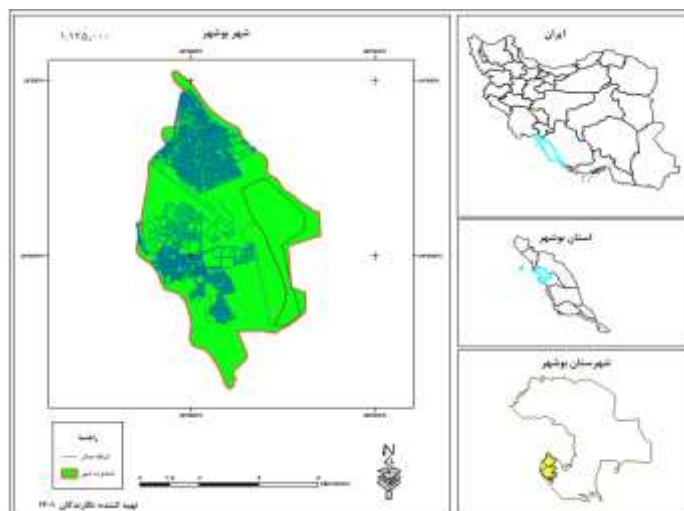
امنیت اجتماعی: امنیت اجتماعی که موضوع امنیت ملی است و یکی از مؤلفه‌های اصلی آن را تشکیل می‌دهد،

نشان‌دهنده رابطه تنگاتنگ و نزدیک امنیت دولت و جامعه است. در تحلیل بعد اجتماعی امنیت ملی، هدف حفظ ارزش‌های اجتماعی دیرینه‌ای است که گروه‌های مختلف جامعه به امانت‌دارند (نویدینیا، ۱۳۸۲: ۵۶).
 فورد، مسئولیت اجتماعی را پیروی از قوانین اجتماعی می‌داند و انتظاراتی را که جامعه از فرد تعریف می‌کند برآورده می‌کند. کاستاکوف بالزارووا مسئولیت اجتماعی را تعهد به رفتار اخلاقی و همراه با بهبود کیفیت زندگی افراد و خانواده‌های آن‌ها علاوه بر بهبود جامعه در مقیاس بزرگ‌تر تعریف می‌کند (اردلان و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۲).
 رضایتمندی اجتماعی: رضایتمندی اجتماعی را این‌گونه می‌توان توضیح داد: احساس رضایتی که هر فرد از زندگی و رابطه خود با دیگران دارد (ایمان و مرادی، ۱۳۸۸: ۱۶۴).

محدوده مورد مطالعه

بوشهر قدمتی حدود ۵ هزار سال دارد و از مراکز مهم در حکومت‌های مختلف اعم از عیلامی، ساسانی و افشاریان بوده است. اقدامات زیادی برای اولین بار در بوشهر انجام شده به‌عنوان نمونه اولین چاپخانه سنگی، صنایع برق، یخ‌سازی و اولین خط تلگراف در بوشهر راه‌اندازی شد. همچنین نام بوشهر در کتاب‌ها و اسناد تاریخی، تحت نام‌های مختلفی نظیر «رام اردشیر»، «ابوشهر»، «بخت اردشیر»، «لیان»، و «ریشهر» به ثبت رسیده است. بیشتر مردم بوشهر به زبان فارسی با گویش بوشهری تکلم می‌کنند. بندر بوشهر به خاطر عواملی، مانند صیادی (شیلات)، وجود نیروگاه اتمی، کشتی‌سازی و صادرات، از این بندر رونق اقتصادی گرفته است و این مهم اهمیت توجه و توسعه سرمایه‌های اجتماعی را در این شهر دوچندان ساخته است. بوشهر از شهرهای بندری ایران است که مرکز استان بوشهر و شهرستان بوشهر محسوب می‌شود. بوشهر در سال ۱۳۹۵ خورشیدی بالغ بر ۲۲۳٬۵۰۴ نفر جمعیت داشته است که بدین ترتیب پرجمعیت‌ترین شهر استان بوشهر و چهارمین شهر پرجمعیت جنوب ایران به شمار می‌رود. این شهر که در واقع به‌صورت یک شبه‌جزیره در بخش مرکزی شهرستان بوشهر قرار دارد، فقط از سمت شرق با خشکی ارتباط دارد. بوشهر ۱۸ متر از سطح دریا ارتفاع دارد و دارای آب‌وهوای نیمه بیابانی گرم است بوشهر در موقعیت جغرافیایی ۲۸ درجه و ۵۹ دقیقه و ۳ ثانیه و عرض جغرافیایی ۵۰ درجه و ۵۱ دقیقه و ۱۵ ثانیه طول شرقی نسبت به نصف‌النهار گرینویچ قرار دارد. طول این شبه‌جزیره حدود ۱۵ کیلومتر و عرض آن بین ۲ الی ۴ کیلومتر است. این شهر یا هم‌سطح دریا یا در برخی قسمت‌ها پایین‌تر از سطح دریا قرار دارد. بوشهر فقط از سمت شرق به خشکی راه دارد که در این قسمت جاده ورودی به شهر به نام جاده شیراز - بوشهر قرار دارد. بوشهر ۱۸ متر از سطح دریا ارتفاع دارد و دارای آب‌وهوای نیمه بیابانی گرم است.

شکل ۱. موقعیت شهر بوشهر

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف جز پژوهش‌های کاربردی است و از نظر ماهیت اجرا جز پژوهش‌های توصیفی تحلیلی است که با توجه به ابزار کار با ابزار پیمایشی و به صورت کتابخانه‌ای و میدانی بوده انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شهروندان، شهر بوشهر می‌باشد. نمونه آماری بر اساس فرمول شناخته شده کوکران، ۳۸۴ نفر به دست آمد. به دلیل کسب اطلاعات بهتر، محقق ۴۰۳ پرسشنامه جمع‌آوری نمود. برای سنجش روایی محتوا پرسشنامه از نظر متخصصان و عالمان در حوزه جغرافیای شهری استفاده شد و برای بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی تأییدی بهره گرفته شد؛ بنابراین، استفاده از شاخص کفایت نمونه‌برداری (KMO) لازم است. استفاده از این آزمون به محقق اطلاع می‌دهد که آیا داده‌ها برای تجزیه و تحلیل آماده هستند یا خیر. برای انجام آزمون تحلیل عاملی تأییدی از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. معیارهای ارزیابی در این آزمون عبارت‌اند از شاخص کفایت نمونه‌گیری (KMO)، آزمون بارتلت، مقدار ویژه و واریانس تبیین شد. مقدار شاخص کفایت نمونه‌گیری نشان می‌دهد که آیا تعداد داده‌های نمونه و رابطه بین متغیرها برای تحلیل عاملی مناسب است یا خیر. اگر شاخص کفایت نمونه‌برداری بیش از ۷۰ درصد باشد، همبستگی بین متغیرها و نتایج تحلیل عاملی برای داده‌ها مناسب خواهد بود و مقدار بین ۵۰ تا ۷۰ درصد قابل احتیاط است. آزمون بارتلت تعیین می‌کند که آیا ماتریس همبستگی یک ماتریس واحد است یا خیر. اگر ماتریس همبستگی یک ماتریس واحد باشد، بین متغیرها رابطه معنی‌داری وجود ندارد و بنابراین نمی‌توان عوامل جدید را بر اساس همبستگی متغیرها شناسایی کرد. سطح معنی‌داری آزمون بارتلت باید کمتر از ۰/۰۵ باشد. همچنین مقدار ویژه برای هر عامل باید بیشتر از ۱ باشد. قابلیت اطمینان یکی دیگر از ویژگی‌های ابزار اندازه‌گیری است. معیار پایایی اطلاعاتی در مورد میزان و ثبات روش یا ابزار جمع‌آوری داده‌ها ارائه می‌دهد و نتایج مشابهی را در شرایط یکسان تولید می‌کند (سرمد و همکاران، ۱۳۸۸). برای اینکه پایایی متغیرها قابل قبول باشد، می‌بایست ضریب آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷۰ باشد (حاجی حسینی، ۱۳۹۰). در جدول ۱ روایی سازه و ضریب آلفای کرونباخ نشان داده شده است.

جدول ۱. تحلیل عاملی تائیدی و پایایی مؤلفه‌های پژوهش

متغیر	مؤلفه	کفایت نمونه‌گیری	مقدار معناداری	مقدار ویژه	آلفای کرونباخ
۳ ۱ ۰ ۴ ۳	اعتماد اجتماعی	۰/۷۷	۰/۰۰۰	۲/۲۹	۰/۷۰۴
	مشارکت اجتماعی	۰/۷۸	۰/۰۰۰	۲/۲۸	۰/۷۰۰
	انسجام اجتماعی	۰/۷۶	۰/۰۰۰	۲/۲۲	۰/۷۳۱
	شبکه‌ها و نهادهای محلی	۰/۷۱	۰/۰۰۰	۲/۱۹	۰/۸۱۶
	امنیت اجتماعی	۰/۷۴	۰/۰۰۰	۲/۳۳	۰/۷۳۷
	مسئولیت‌پذیری	۰/۷۰	۰/۰۰۰	۲/۲۰	۰/۸۱۹
	هنجارگرایی	۰/۷۰	۰/۰۰۰	۲/۰۹	۰/۷۸۲
	تعامل اجتماعی	۰/۷۱	۰/۰۰۰	۲/۲۸	۰/۸۴۲
	رضایتمندی	۰/۷۴	۰/۰۰۰	۲/۴۱	۰/۸۷۹

نتیجه جدول ۱ گویای آن است که شاخص‌های مطرح شده، کفایت نمونه‌برداری بیشتر از ۰/۷۰، مقدار معناداری بارتلت کمتر از ۰/۰۵ و مقدار ویژه بیشتر از ۱ است. از سوی دیگر ضریب آلفای کرونباخ مطرح شده بیشتر از ۰/۷۰ می‌باشد. طبق نتایج به دست آمده از آزمون این فرضیه‌ها وضعیت اعتماد اجتماعی، مشارکت و انسجام اجتماعی، شبکه‌ها و نهادهای محلی، امنیت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، هنجارگرایی و رضایتمندی اجتماعی در بین نواحی مختلف شهر بوشهر مورد بررسی قرار گرفته است. به منظور آزمون وضعیت این متغیرها از آزمون کروسکال والیس که برای آزمون

جامعه‌های بیشتر از ۲ گروه است، استفاده شده است. این آزمون معادلت تحلیل واریانس ANOVA در آزمون‌های پارامتریک برای داده‌های نرمال است.

جدول ۲. خروجی آزمون کروسکال والیس برای متغیرهای پژوهش در بین نواحی شهر بوشهر

محل- ناحیه	تعداد	اعتماد	مشارکت	انسجام	شبکه و امنیت نهاد	رتبه میانگین متغیر		
						مسئولیت‌پذیری	هنجارگرایی	رضایت‌مندی
۱	۱۷	۱۷۸/۹۱	۱۰۶/۵۶	۱۸۰/۷۱	۱۵۵/۵۹	۲۰۱/۷۹	۱۵۵/۴۷	۱۵۰/۲۴
۲ و ۳	۲۰	۲۱۷/۱۵	۳۴۷/۹۵	۲۰۶/۴۰	۱۸۹/۷۵	۱۷۲/۶۳	۲۱۰/۴۰	۱۹۷/۱۸
۴	۶۴	۲۰۹/۷۴	۲۱۲/۰۵	۲۱۶/۰۰	۱۸۵/۸۸	۲۲۴/۲۶	۲۰۳/۱۵	۲۰۶/۶۶
۵	۹۵	۱۹۶/۵۴	۱۹۴/۶۴	۱۸۷/۶۴	۱۹۶/۴۹	۲۱۱/۶۹	۲۱۰/۶۹	۲۰۹/۶۴
۶	۵۷	۱۷۴/۷۹	۱۹۴/۴۰	۱۷۹/۱۹	۱۹۳/۵۸	۱۸۴/۱۸	۱۶۲/۷۱	۱۸۷/۸۱
۷	۷۸	۲۲۶/۴۴	۲۳۱/۹۰	۲۳۸/۹۹	۲۳۸/۱۸	۱۹۱/۲۸	۲۱۹/۷۲	۲۱۴/۷۷
۸ و ۹	۷۲	۱۹۸/۶۳	۱۸۶/۱۷	۱۹۰/۲۵	۲۰۵/۴۳	۲۰۳/۳۶	۲۱۰/۰۷	۱۹۸/۷۵

جدول ۳. خروجی آزمون کای اسکوتر برای متغیرهای پژوهش

متغیر	کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
اعتماد اجتماعی	۸/۲۱۹		۰/۲۲۳
مشارکت اجتماعی	۲۲/۳۶۵		۰/۰۰۱
انسجام اجتماعی	۱۴/۰۲۲		۰/۰۲۹
شبکه‌ها و نهادهای محلی	۱۲/۷۸۹		۰/۰۴۶
امنیت اجتماعی	۶/۵۲۱	۶	۰/۳۶۷
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۱۲/۷۱۴		۰/۰۴۸
هنجارگرایی اجتماعی	۶/۰۴۷		۰/۴۱۸
رضایت‌مندی اجتماعی	۱۳/۷۶۱		۰/۰۳۲
تعامل اجتماعی	۱۳/۱۲۱		۰/۰۴۱

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش و جداول بالا می‌توان بیان کرد که:

۱) سطح معنی‌داری برای وضعیت اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی و هنجارگرایی اجتماعی در نواحی مختلف شهر بوشهر به ترتیب برابر با ۰/۲۲۳، ۰/۳۶۷، ۰/۴۱۸ (بیشتر از سطح خطای موردنظر ۵ درصد) است؛ یعنی بین نواحی مختلف بوشهر از نظر اعتماد اجتماعی تفاوت معناداری وجود ندارد.

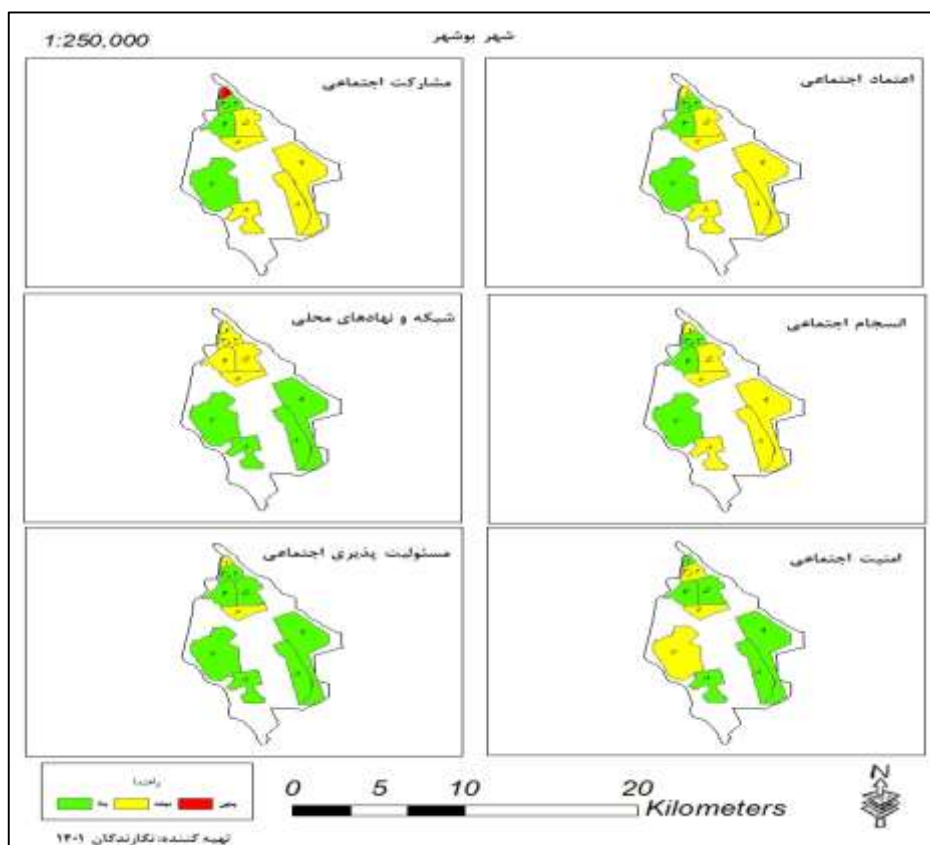
۲) سطح معنی‌داری برای وضعیت مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، شبکه‌ها و نهادهای محلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، رضایت‌مندی اجتماعی و تعامل اجتماعی در نواحی مختلف شهر بوشهر به ترتیب برابر با ۰/۰۲۹، ۰/۰۴۶، ۰/۰۴۸، ۰/۰۳۲ و ۰/۰۴۱ (کمتر از سطح خطای موردنظر ۵ درصد) است؛ یعنی بیان کرد که بین نواحی مختلف شهر بوشهر از نظر مشارکت اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

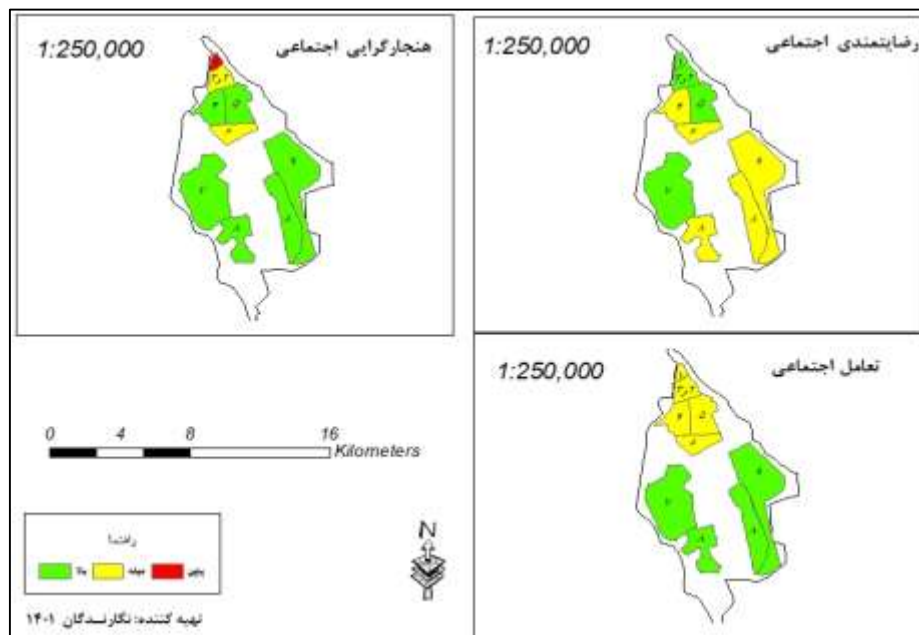
تحلیل فضایی متغیرهای سرمایه اجتماعی در نواحی شهر بوشهر

شکل ۲ تحلیل فضایی متغیرهای سرمایه اجتماعی را در بین نواحی شهر بوشهر، نشان می‌دهد.

۱) اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی: در نواحی ۲ و ۳ و ۴ و ۷ از نظر این دو مؤلفه سرمایه اجتماعی در سطح بالا و نواحی ۱ و ۵ و ۶ و ۸ و ۹ در سطح میانه قرار دارند.

- ۲) مشارکت اجتماعی: در نواحی ۲ و ۳ و ۴ و ۷ از نظر از نظر این مؤلفه سرمایه اجتماعی در سطح بالا و نواحی ۵ و ۶ و ۸ و ۹ در سطح میانه و ناحیه ۱ در سطح پایین، قرار دارند.
- ۳) شبکه و نهادهای محلی: در نواحی ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ از این نظر در سطح میانه و نواحی ۷ و ۸ و ۹ در سطح بالا قرار دارند.
- ۴) امنیت اجتماعی: در نواحی ۱ و ۴ و ۵ و ۸ و ۹ از این نظر در سطح بالا و نواحی ۲ و ۳ و ۶ و ۷ در سطح میانه قرار دارند.
- ۵) مسئولیت‌پذیری اجتماعی: در نواحی ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۷ و ۸ و ۹ از این نظر در سطح بالا و نواحی ۱ و ۶ در سطح میانه قرار دارند.
- ۶) هنجارگرایی اجتماعی: در نواحی ۴ و ۵ و ۷ و ۸ و ۹ از این نظر در سطح بالا و نواحی ۲ و ۳ و ۶ در سطح میانه و ناحیه ۱ در سطح پایین، قرار دارند.
- ۷) رضایت‌مندی اجتماعی: در نواحی ۱ و ۲ و ۳ و ۵ و ۷ از این نظر در سطح بالا و نواحی ۴ و ۶ و ۸ و ۹ در سطح میانه قرار دارند.
- ۸) تعامل اجتماعی: در نواحی ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ از این نظر در سطح میانه و نواحی ۷ و ۸ و ۹ در سطح بالا قرار دارند.

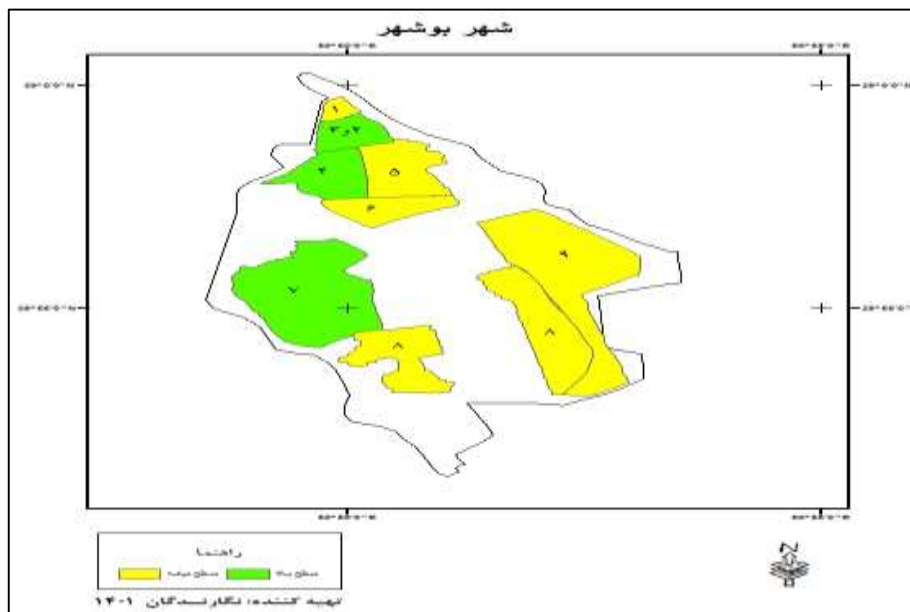
شکل ۲. تحلیل فضایی متغیرهای سرمایه اجتماعی نواحی شهری بندر بوشهر

با توجه به مطالعه صورت گرفته و همچنین نظر به وضعیت سرمایه اجتماعی در نواحی شهر بوشهر نتایج به دست آمده از خروجی نرم افزار که در جدول (۴) ارائه گردیده است و با توجه به مقدار آماره آزمون کای اسکور و سطح معنی داری آزمون مقایسه میانگین چند جامعه که سطح معنی داری وضعیت سرمایه اجتماعی در بین این ۹ ناحیه شهر بوشهر برابر با $0/016$ (سطح معناداری کمتر از $0/05$) است، می توان بیان کرد که بین نواحی مختلف شهر از نظر وضعیت سرمایه اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴. خروجی آزمون کروسکال والیس سرمایه اجتماعی نواحی شهر بوشهر

متغیر	تعداد	رتبه میانگین	کای اسکور	درجه آزادی	سطح معنی داری
ناحیه ۱	۱۷	۱۶۹/۰۶			
ناحیه ۲ و ۳	۲۰	۲۲۸/۴۸			
ناحیه ۴	۶۴	۲۳۰/۳۸			
ناحیه ۵	۹۵	۱۸۶/۳۸	۱۵/۴۷۰	۶	$0/016$
ناحیه ۶	۵۷	۱۸۰/۶۰			
ناحیه ۷	۷۸	۲۲۹/۰۱			
ناحیه ۸ و ۹	۷۲	۱۸۵/۴۹			

شکل (۳) تحلیل فضایی وضعیت سرمایه اجتماعی به صورت کلی در نواحی شهر بوشهر نشان می دهد. نواحی ۲ و ۳ و ۴ و ۷ از نظر وضعیت سرمایه اجتماعی در سطح بالا و نواحی ۱ و ۵ و ۶ و ۸ و ۹ در سطح میانه قرار دارند.

شکل ۳. تحلیل فضایی وضعیت سرمایه اجتماعی نواحی شهری بندر بوشهر

مقدار معناداری اعتماد اجتماعی در این آزمون (۰/۲۲۳)، مشارکت اجتماعی (۰/۰۰۱)، انسجام اجتماعی (۰/۰۲۹)، نهادهای محلی (۰/۰۴۶)، امنیت اجتماعی (۰/۳۶۷)، مسئولیت‌پذیری (۰/۰۴۸)، هنجارگرایی (۰/۴۱۸)، رضایتمندی (۰/۰۳۲) و تعامل اجتماعی (۰/۰۴۱) است.

بحث

با توجه به نتایج به دست آمده وضعیت اعتماد، امنیت و هنجارگرایی اجتماعی در بین نواحی شهر بوشهر تفاوت معناداری ندارند، در این راستا، می‌توان به پژوهش‌های آزادخانی و همکاران (۱۳۹۹)، رضایی مهر (۱۳۹۶) و نیک پور و همکاران (۱۳۹۴) در این زمینه که به نقش این متغیرها در محله‌های شهر پرداختند، با تحقیقات این افراد همخوانی دارد؛ و وضعیت مشارکت، انسجام، شبکه‌ها و نهادهای محلی، مسئولیت‌پذیری و رضایتمندی و تعامل اجتماعی در بین نواحی شهر بوشهر تفاوت معناداری دارند، در این راستا، می‌توان به پژوهش‌های رضایی مهر (۱۳۹۶)، حقیقیان و حیدرخانی (۱۳۹۳)، عینالی و رومیانی (۱۳۹۲)، نیک پور و همکاران (۱۳۹۴) و حقیقیان و حیدرخانی (۱۳۹۳) در این زمینه که به نقش این متغیرها در محله‌های شهر پرداختند، اشاره کرد.

نتیجه‌گیری

بوشهر از شهرهای ساحلی ایران در حوزه گردشگری و سیاسی اداری محسوب می‌گردد که ظرفیت‌های بالایی را در حوزه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی را داراست بر این اساس و با توجه به ظرفیت‌های موجود در این بخش می‌توان اشاره داشت که با توجه به بررسی انجام شده در تحقیق حاضر، وضعیت سرمایه اجتماعی در شهر بوشهر با توجه به مؤلفه‌های مختلف بررسی شده متفاوت است و نشانگر اثرگذاری مؤلفه‌های متفاوت مورد بررسی شده در شهر بوشهر است که توانسته است بر مقدار سرمایه اجتماعی در این شهر اثرگذار گردد. و ۹ مؤلفه بررسی شده هم در نواحی مختلف این شهر اثرات متفاوتی را در بین نواحی این شهر ایجاد کرده‌اند با این وصف و با توجه به یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت که

بین نواحی مختلف شهر بوشهر از نظر وضعیت سرمایه اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. و همه نواحی در یک حالت برابر قرار ندارند.

- اعتماد به نهادهای اجتماعی محلی (بسیج، هیئت‌امناى مسجد) را مدیران شهری می‌توانند در بین افراد محله‌های شهری در شهر بوشهر تقویت نمایند. مدیران شهری می‌بایست به اعلام بیانیه‌ای و مطرح کردن فعالیت‌های مسجد و بسیج، اعتماد افراد را به این گروه‌ها فزونی بخشند. تا شهروندان بتوانند به‌منظور رفع مشکلات، با آرامش خاطر به مساجد و استفاده از حضور بزرگان، بهره ببرند.

- یکی از راهبردهایی که مدیران و مسئولین شهری می‌توانند در دستور کار خود قرار دهند، برقراری ارتباط مثبت و سازنده شهروندان با شورای اسلامی و شورای محله است. به‌گونه‌ای که افراد به این باور دست یابند، می‌توانند برای رفع مسائل محله به شورای محله خود با آسایش خاطر رجوع نمایند.

- یکی از نهادهایی که بسیار برای شهر مؤثر و سازنده می‌باشد، افراد انتخاب‌شده توسط مردم، یعنی اعضای مجلس اسلامی است. این افراد می‌بایست به‌صورت ماهانه یا دوره انتخاب‌شده با شهروندان به‌منظور شناسایی نیازها و خواسته‌های آنان، مذاکراتی داشته باشند. چنین جلساتی هم می‌تواند شبکه‌ای از روابط مثبت را میان شهروندان و مدیران ایجاد نمایند و هم می‌تواند به رفع مشکلات مردم در اسرع وقت منجر شود.

- مدیران شهری به‌خصوص سازمان شهرداری می‌تواند با ایجاد فضایی مسئولیت پذیرانه، برای سرسبزی، رشد و تمیزی محله با شهروندان شهری همکاری نمایند. مدیران شهری می‌توانند با ایجاد حس مسئولیت پذیرانه در افراد، آنان را برای کمک کردن برای ایجاد شرایط بهتر و تمیزتر هوشیار نمایند.

حامی مالی

این اثر حامی مالی ندارد.

سه‌م نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سه‌م برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

آزادخانی، پاکزاد، حسین زاده، جعفر، کریمی، فرحناز. (۱۳۹۹). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در حفاظت محیط‌زیست شهر ایلام. علوم و تکنولوژی محیط‌زیست. سال ۲۲، شماره (۹)، صص ۱-۱۶. <https://www.sid.ir/paper/393187/fa>

(doi ندارد)

- اردلان، محمدرضا، قنبری، سیروس، بهشتی راد، رقیه و پرویز، نویدی. (۱۳۹۳). تأثیر سرمایه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر تعهد سازمانی (مطالعه موردی کارکنان دانشگاه رازی کرمانشاه). *فصلنامه مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی*، ۵ (۱۰)، صص ۱۰۹-۱۳۲.
- استاد رحیمی، رضا و زالی، نادر. (۱۳۹۲). بررسی مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شهری در شهرهای مرکزی استان آذربایجان شرقی. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۴ (۱)، ۲۰۹-۲۳۰.
- ایمان، محمدتقی و مرادی، گل مراد. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین رضایت اجتماعی و هویت ملی با تعهد اجتماعی جوانان مورد مطالعه شهر شیراز. *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۰ (۲)، ۱۵۵-۱۷۴.
- بایستی، شهرام. (۱۳۹۹). نقش سرمایه اجتماعی در کیفیت زندگی فعالان عرصه تعاون شهر دامغان. *تعاون و کشاورزی*، ۹ (۳۶)، ۹۳-۷۲.
- پیراهری، نیر. (۱۳۸۸). سرمایه اجتماعی در نظریات جدید. *پژوهشنامه علوم اجتماعی*، ۳ (۳)، ۱۱۰-۱۳۱.
- حاجی پور، خلیل. (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی محله مبنا رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار. *نشریه هنرهای زیبا*، ۱ (۶)، ۳۷-۴۶.
- حاجی حسینی، عفت. (۱۳۹۰). *شناسایی انتظارات مشتریان بانک سپه و ارائه الگویی از انتظارات آن‌ها*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. بوشهر. دانشگاه خلیج فارس.
- رضایی مهر، مهدی، رستگار، ابراهیم و ناصر، بیات. (۱۳۹۶). نقش سرمایه اجتماعی در مدیریت پایدار محله‌های شهری با رویکرد برنامه‌ریزی محله مبنا. *فصلنامه پژوهش اجتماعی*، ۹ (۳۶)، ۱۰۴-۱۱۸.
- رنانی، محسن، عمادزاده، مصطفی و مویدفر، رزیتا. (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی و رشد اقتصادی: ارائه یک الگوی نظری. *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان*، ۲۱ (۱)، ۱۳۳-۱۵۱.
- سرمد، زهره، بازرگان هرنندی، عباس و حجازی، الهه. (۱۳۸۸). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*. تهران: نشر آگه.
- صیدایی، سید اسکندر، احمدی شاپورآبادی، محمدعلی، معین‌آبادی، حسین. (۱۳۸۸). دیباچه‌ای بر سرمایه اجتماعی و رابطه آن با مؤلفه‌های توسعه اجتماعی در ایران. *مجله راهبرد یاس*، ۱ (۱۹)، ۱۸۸-۲۲۵.
- عینالی، جمشید و رومیانی، احمد. (۱۳۹۲). ارزیابی توزیع سرمایه اجتماعی در محلات شهری مطالعه موردی: شهر زنجان. *فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری*، ۱ (۴)، ۱۹-۱۳۹.
- قدیری، محمود و ممسنی، سوگل. (۱۳۹۵). تحلیل تطبیقی شاخص‌های توسعه پایدار نواحی شهر بوشهر. *فصلنامه علمی-پژوهشی فضای جغرافیایی*، ۱۶ (۵۴)، ۶۹-۹۶.
- نویدنی، منیژه. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ۱ (۱۹)، ۵۵-۷۷.
- نیک پور، عامر، کریم زاده، حسین و واحدی، حیدر. (۱۳۹۴). ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در محله‌های شهری مورد مطالعه: شهر بابلسر. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۵ (۱۸)، ۱۳۸-۱۴۹.

References

- Affandi, R. & Mursitama, T. (2018). IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science. *Creating sustainable city by enhancing social capital*, 126(1), 1-14. Doi 10.1088/1755-1315/126/1/012142
- Ainali, J., & Rumiani, A. (2012). Evaluation of the distribution of social capital in urban areas, a case study: Zanjan city. *Urban Planning Studies Quarterly*, 1, (4), 139-19. [In Persain]
- Ardalan, M. R., Ghanbari, S., Beheshti, R., & Ruqiyeh, P. (2013). The effect of social capital and social responsibility on organizational commitment (a case study of the employees of Razi University of Kermanshah). *Educational Measurement and Evaluation Quarterly*, 5 (10), 109-109 [In Persain]

- Azadkhani, P., Hosseinzadeh, J., & Karmi, F. (2019). Examining the role of social capital in the environmental protection of Ilam city. *Environmental science and technology*, 22 (9), 1-16. [In Persain]
- Bayesti, Sh. (2019). The role of social capital in the quality of life of cooperative activists in Damghan city. *Cooperation and Agriculture*, 9 (36), 72-93. [In Persain]
- Beumer, C (2010). *Social Cohesion in a Sustainable Urban Neighbourhood, Sustainable Urban Neighbourhood*. SUN Action 6, Theory Working Paper.
- Giddens, A. (2009). *Sociology* (6th ed.). Cambridge: Polity Press.
- Haji Hosseini, Ch. (2018). *Identifying Sepeh Bank customers' expectations and presenting a model of their expectations*. Master's thesis. Bushehr. Persian Gulf University. [In Persain]
- Hajipour, (2006). Neighborhood planning is the basis of an efficient approach in creating sustainable urban management. *Journal of Fine Arts*, 1 (6), 37-46. [In Persain]
- Iman, M. T., & Moradi, G. M. (2008). Investigation of the relationship between social satisfaction and national identity with the social commitment of young people studied in Shiraz city. *Applied Sociology*, 20 (2), 155-174. [In Persain]
- Kang, S. & Kue Na, Y. (2018). The Effect of the Relationship Characteristics and Social Capital of the Sharing Economy Business on the Social Network, Relationship Competitive Advantage, and Continuance Commitment. *Sustainability*, 10(1), 1-22. DOI:10.3390/su10072203
- Key, A. (2005). Societal, The social Economy and community development, Oxford university press and community. *Development Journal. Advance Access Publication*, 41(2), 160-173.
- Lebenbaum, M., Laporte, A., & Oliveira, C. (2021). The effect of mental health on social capital: An instrumental variable analysis. *Social Science & Medicine*, 272, 1-12. DOI: 10.1016/j.socscimed.2021.113693
- Navidnia, M. (2003). Income on social security. *Strategic Studies Quarterly*, 1 (19), 55-77. [In Persain]
- Nikpour, A., Karimzadeh, H., & Vahedi, H. (2014). Evaluation of the spatial distribution of social capital in the studied urban neighborhoods: Babolsar city. *Journal of Geographical Survey of Space*, 5 (18), 138-149. [In Persain]
- Ostad Rahimi, R., & Zali, N. (2012). Investigating the components of urban social capital in the central cities of East Azerbaijan province. *Applied Sociology*, 24 (1), 209-230 In Persain]
- Pirahari, N. (2009). Social capital in new theories. *Journal of social sciences*, 3 (3), 110-131. [In Persain]
- Qadiri, M., & Mamsani, S. (2016). Comparative analysis of sustainable development indicators of Bushehr city areas. *Geographical space scientific-research quarterly*, 16 (54), 69-96. [In Persain]
- Renani, M., Emadzadeh, M., & Movidfard, R. (1385). Social capital and economic growth: presenting a theoretical model. *Isfahan University Research Journal*, 21(1), 133-151. [In Persain]
- Rezaei Mehr, M., Rostgar, E, & Nasser, B. (2016). The role of social capital in the sustainable management of urban neighborhoods with the neighborhood planning approach. *Social Research Quarterly*, 9 (36), 104-118. [In Persain]
- Sarmad, Z., Bazargan Harandi, A., & Hijazi, E. (2008). *Research methods in behavioral sciences*. Tehran: Ageh Publishing House. [In Persain]
- Seidai, S. I., Ahmadi Shapourabadi, M. A., & Moinabadi, H. (2009). An introduction to social capital and its relationship with the components of social development in Iran. *Yas Strategy Journal*, 1 (19), 188-225. [In Persain]